

هزاره گشی

فیلمنامه

محسن مخملباف

هزاره گُشی

فیلمنامه

رقص در جای خالی بودا

محسن مخملباف

نشر نیکان

. هزاره‌گشی
. محسن مخملباف
. فیلمنامه

. چاپ اول: نشر نیکان، لندن، ۱۴۰۱
. عکس روی جلد: سمیرا مخملباف
. صفحه بندی: نشر نیکان
. تمامی حقوق برای نویسنده محفوظ است.

هزاره‌گشی^۱

دریاچه‌ای میان کوه، روز:

آب دریاچه بندِ امیر، چو لاجورد آبی. طالبِ جوان، لُنگِ سرخ
از دور تن رها کرده، بسم‌الله گویان به آبیِ آب می‌زند برای
غسل طهارت. بعد عمامه از روی ردا برداشته، دور زانو پیچیده
بر سر می‌گذارد.

عمارت طالبان، روز:

طالبِ جوان به پلکان غاری در کنار جای خالی مجسمه بودا
در بامیان می‌رسد. طالبِ نگهبان راه بر او می‌بندد.

طالبِ نگهبان:

به کجا چنین شتابان؟

جوان:

به شوق کلید بهشت نزد ملاصاحب می‌روم.

۱. این فیلمنامه اولین بار در سال ۱۳۸۸ در روز آنلاین با نام رقص در جای خالی بودا منتشر

طالبِ نگهبان او را از سر تا به پا می‌کاود و از پله‌ها بالا می‌برد.

غار ملاصاحب، روز:

در غاری مُدورِ ملاهای طالبِ دورهم نشسته‌اند و از آتشی که میانه غار افروخته‌اند، گرم می‌شوند. شعله آتش غار را پر رمز و راز کرده است. طالبِ جوان در حضور ملاصاحب زانو می‌زند و دست وی به حرمت می‌بوسد. کلیدهای ریز و درشت بهشت از گردن ملاصاحب چون گردنبندی آویزان است.

جوان:

ملاصاحب! هفت شهر عشق را گردیده‌ام، حالیا به شوق کلید بهشت خدمت رسیده‌ام.

ملاصاحب:

قصه کن چگونه هفت کافر را هلاک کردی، تا بر شورای علما یقین شود که تو سزاوار کلید بهشتی.

جوان:

وقتی هزاره‌جات فتح شد، من و یارانم خیلی دیر به این ولایت رسیدیم. ما که وارد بامیان شدیم، همه از شهر گریخته بودند. آنکه مانده بود، پیرزن بود و پیرمرد و علیل یا جنازه که پای گریز نداشتند. و همراهانم ناامید از غنیمت جنگی و کلید بهشت به قندهار بازگشتند. من در هزاره‌جات ماندم تا بخت خود بیازمایم.

بامیان، خیابان جلوی غارها، زمان گذشته:

از کشته پُشته‌ها همه جا. گله‌ای بی‌چوپان بعبع‌کنان به هر سو روان. جوان، چوپان پیری را می‌بیند که با گله‌ی کوچکش از جاده خاکی می‌گذرد.

جوان:

به کجا چنین شتابان؟!

چوپان پیر:

(می‌چرخد و جوان را می‌بیند). سلام پسر.

جوان:

من پسر تو نیستم ای کافر.

چوپان پیر:

کافر نیستم پسر. نماز می‌خوانم. روزه می‌گیرم. به خدا و روز قیامت چون تو مومنم.

جوان:

دروغ می‌گویی. کفر از ناصیه‌ات پیداست. کتاب‌الله می‌فرماید مجرمین از قیافه‌شان شناخته می‌شوند.

چوپان پیر:

(به صورت خود اشاره می‌کند). این چهره قوم من است. اگر هزاره نبود، یک قشنگی از چهره بنی‌بشر کم بود.

غار ملاصاحب، روز، زمان حال:

ملایان پیر در کنار آتش غار حیرت‌زده گوش سپرده‌اند.

یکی از ملایان:

ملاصاحب از این جوان پرسید آیا در کشتن آن کافر
هیچ تردید به دل راه داد؟

جوان:

خدا شاهد بر اسرار دل آدمی است. دروغ چرا.
راستش تردید کردم ملاصاحب. شما فرموده بودید
آنها کافرند، اما او از خدا و ایمان می‌گفت.

یکی از ملاها:

ولی هزاره خدا را چون ما پرستش نمی‌کند.

ملاصاحب:

شیطانِ هزاره در تو حلول کرده بود تا ترا فریب
دهد. او ایمان ترا به بازی گرفته بود.

یکی از ملاها:

آخر چه کردی؟ کشتی‌اش؟

جوان:

از او پرسیدم اگر خداپرستی، پس چرا ملاهای ما
به جنگ شما آمده‌اند؟ گفت: دستِ سیاست بین
برادران مومن شکاف انداخته.

پیرمردان:

چه سفسطه‌ای! لعنت خدا بر او باد.

یکی از ملاها:

جوان! طفره نرو. بگو کشتیش یا رها کردی‌اش؟

بامیان، خیابان جلوی غارها، زمان گذشته:

چوپان پیر به دنبال گوسفندان از گله جا مانده‌اش می‌دود تا

آنها را جمع کند. جوان به دنبال چوپان پیر می‌دود و کنار یک دیوار شکسته او را گیر انداخته، تفنگ زیر گلویش می‌فشارد.

جوان:

چرا نگریدی ز من؟

چوپان پیر:

به رحم تو اعتماد داشتم. به خود گفتم تو نیز چون پسر پدر نمی‌گشی.

غار ملاصاحب، زمان حال:

یکی از ملاها:

این ملعون را بیرون کن ملاصاحب! مومن در کار ایمان تردید نمی‌کند.

ملاصاحب:

راست بگو. چوپان پیر ترا فریب داده بود؟

جوان:

راست می‌گویم. دلم به رحم آمده بود. به یاد پدرم افتادم که چوپانی می‌کرد. او چون پدر پیرم صورتش از آفتاب پینه بسته بود و صدساله می‌نمود. پدرم در زندگانی از فقر و بیماری جور بسیار کشید. نه هیچ دعایش در زندگی مستجاب شد، نه هیچ نفرینش گرفت. روزهای پایان عمر سه دور تسبیح کفر می‌گفت تا خشم خدا را برانگیزد تا شاید صدای او را بشنود.

یکی از ملاها:

ای ملعون! ما برای رسیدن به خدا از روی جنازه
 پدران خویش عبور کردیم. تو دین خدا را ملعبه
 شک و تردیدها و نازکدلی‌هایت قرار داده‌ای.
 ملاصاحب او لایق کلید بهشت نیست. او را از حرم
 ما بیرون کن که او نامحرم است.

یکی از ملاها:

این جوان خود لایق مرگ است. چرا که دلش قرارگاه
 شیطان است.

یکی از ملاها برمی‌خیزد و گلوی جوان را می‌فشارد.

جوان:

(ترسیده) چوپان را کشتم.

یکی از ملاها:

(ناباورانه) بگو چگونه؟

بامیان، روز، زمان گذشته:

جوان:

(رو به چوپان پیر که هنوز تفنگ بر گلوی اوست.) تو را به

خاطر پدرم بخشیدم.

تفنگ را پایین می‌آورد و چوپان پیر می‌رود. جوان در کنج
 خرابه، کتاب کهنه‌اش را از جیب در می‌آورد و استخاره می‌کند.
 آیه می‌آید: (خدا و ترا فریب می‌دهند و فریب نمی‌دهند مگر خویشتن
 خویش را.) جوان برمی‌خیزد و به دنبال چوپان پیر و گوسفندان
 که حالا دیگر دور شده‌اند، می‌دود.

جوان:

(فریاد می‌زند). پدر، پدر.

چوپان پیر خندان می‌چرخد و می‌ایستد.

جوان:

استخاره کردم و کتاب‌الله فرمود تو خدعه می‌کنی.

چوپان پیر:

پسر من همسن و سال توست. او هم استخاره کرد

بگریزد یا بماند، کتاب‌الله فرمود بگریز تا دو برادر

همدیگر را نکشید. دوباره استخاره کن. شاید خدا

جور دیگری حرف زد.

جوان او را به رگبار تفنگ می‌بندد. گوسفندان بعبع‌کنان در

دشت می‌گریزند.

غار ملاصاحب، روز، زمان حال:

همه ملاها:

جزاک‌الله. جزاک‌الله.

ملاصاحب پیشانی جوان را بوسه می‌زند و یکی از کلیدهای

بهشت را از گردنش برمی‌دارد تا بر گردن جوان بیندازد. یکی از

ملاها مانع می‌شود.

یکی از ملاها:

ملاصاحب او تنها یک قصه از هفت قصه حکایت

کرد؛ چگونه به او کلید بهشت تحفه می‌کنی؟

(کلید بهشت را از دست ملاصاحب می‌گیرد. رو به جوان)

این کلید امانت توست پیش من، تا شش قصه

دیگر را از زبان شیرینت بشنویم فرزندم.

جوان با شگفتی به کلید بهشتی که تا جلوی چشم او نزدیک شده می‌نگرد. کلید بهشت از او دور می‌شود.

جوان:

یک روز و یک شب پیاده می‌رفتم. خسته و گرسنه بودم. تا در دل برف بیابان کلبه‌ای دیدم که دودی از آن به آسمان می‌رفت.

بیابان برفی و کلبه، روز، زمان گذشته:

جوان به سوی کلبه می‌رود. صدای آواز محزون زنی می‌آید. خود را به پشت پنجره می‌رساند. سر و شانه زنی برهنه از پشت پیدا است. زن با کاسه‌ای سفالی، از دیگی سیاه که بر آتش است، بر موی سیاه خویش آب می‌ریزد. جوان خاموش به زن می‌نگرد.

غار ملاصاحب، روز، زمان حال:

ملاها با چشمانی سرخ از نور به آتش می‌نگرند و به سخنان جوان گوش می‌دهند.

جوان:

صدای قلبم را می‌شنیدم ملاصاحب. سحر شده بودم.

یکی از ملاها:

به شیطان عاشق شدی؟! ملاصاحب قلب او خدا را به بازی گرفته. او لایق کلید بهشت نیست. قلبش هزار حوری بهشتی را به زنی هزاره می‌فروشد.

ملاصاحب:

بگو چه کردی؟ آیا خدا را از یاد برده بودی؟

جوان:

دروغ چرا. موج موج لذت از تیره پشتم تا نوک
انگشتان پایم می‌سُرید. در آن دم نعوذبالله خدا را
هم از یاد برده بودم ملاصاحب. همه وجودم از
آتش میل وصال او شعله می‌کشید.

کلبه برفی، زمان گذشته:

جوان وارد کلبه می‌شود و زن هزاره از دیدن او جیغ می‌کشد.
جوان ردایش را در می‌آورد و بر زن برهنه می‌اندازد تا خود را
پوشاند. تن زن زیر ردا پنهان می‌شود، اما هنوز موهای خیس
و چهره وحشتزده‌اش پیداست. جوان عمامه از سر برداشته به سر
زن می‌پرتابد تا موی او را پوشاند. حالیا زن چو ملایی در ردا و
عمامه پوشیده و جوان عریان و جز لُنگی بر عورت ندارد. بخار
دیگ آب بین آن زن هزاره و مرد طالب.

غار ملاصاحب، زمان حال:

یکی از ملاها گلوی جوان را می‌گیرد و به او سیلی می‌زند.

یکی از ملاها:

زندیق! لباس مقدس عالمان دین، به تن زنی فاسقه
فاجرہ پوشاندی؟! ملاصاحب! به او کلید باب هفتم
جهنم تحفه کن. (جوان را به آتش نزدیک می‌کند).
آتش دوزخ را از یاد مبر!

ملاهای دیگر، گویی اسیری را پیش امیری آورده باشند، او را
خوار و ذلیل در پای ملاصاحب می‌اندازند. جوان چون گنجشکی

در قفس افتاده وحشت کرده است.

ملاصاحب:

بگو شیطان با تو چه کرد؟ ترا در آغوش کشید؟ ترا
بوسه زد؟ با تو در آمیخت؟

جوان:

گرسنه بودم ملاصاحب. از او طعام خواستم.

کلبه برفی، زمان گذشته:

جوان:

(با چشم‌های شهوترده) من گرسنه‌ام.

زن:

در این دیگ جز آب جوشان نیست. من خود سه شبانه
روز است از بی غذایی روزه‌ام.

جوان:

شویت کجاست؟

زن:

در یورش اول یاران تو کشته شد. صد و سی روز
پیش او را در گور کردم. (گور شویش نشان می‌دهد).

جوان:

اگر عده‌ات تمام شده، ترا به زنی می‌گیرم. (شک می‌کند و
به اطراف نگاه می‌کند). چطور زنده ماندی؟

زن:

(دیوار مخروبه‌ای را به او نشان می‌دهد). وقتی شوهرم
را می‌کشتند، من از این دیوار که زندانم بود و

سوراخی داشت، نگاه می‌کردم. خدا شوهرم را
بیامرزد که عادت داشت مرا گه‌گاه زندانی کند
و الا همراه شویم مرده بودم و حالیا هفت کفن
پوسانده بودم.

جوان:

شوی‌ات؟! به چه گناهی زندانی‌ات می‌کرد؟

زن:

مرا دوست داشت. عاشق تنم بود. حسودی
می‌کرد. می‌ترسید از دستم بدهد. خوف داشت با
راهب بودایی بگیریم.

جوان:

کدام راهب بودایی؟

زن:

زبانم از روایت این قصه تلخ عاجز است.

جوان:

شویت کافر بود؟

زن:

نه. سخت مسلمان بود.

جوان:

نماز می‌خواند؟

زن:

پنج وعده. هفده رکعت. گاهی شب‌ها تا به صبح.

غار ملاصاحب، زمان حال:

ملاها، جوان را زیر پا لت و کوب می‌کنند. جوان از درد فریاد می‌کشد.

یکی از ملاها:

فاسق! آن همه شب‌ها و روزها که در جهاد با کفار بودیم ما، تو دل و دین باخته، با هزاره زنی عُریان، نرد عشق می‌بافتی و زلف یار حلقه حلقه می‌کردی و طره‌ی مو تاب می‌دادی و لب و لیمو می‌چشیدی و حالیا پیش ما سخن از خدا می‌گویی و کلید بهشت می‌طلبی! تو چون هزاره‌ها، خود مستحق هزار مرگی. سزاوار هزار دشنه‌ی دوزخ. اینک نگو که او را، بسمل نکرده رفتی. که بسمل شوی خودت.

جوان:

(وحش‌زده) بسملش کردم.

ملاصاحب:

چگونه؟ چطور؟

یکی از ملاها:

به شهوت یا غضب؟

کلبه برفی، زمان گذشته:

جوان تفنگ را رو به زن هزاره گرفته، خود از ترس عقب عقب می‌رود.

زن:

نگفتی خودت مرا به زنی می‌گیری؟!

جوان:

خطا کردم. خام و خرابت بودم.

زن:

نگفتی با هم می‌گریزیم؟!

جوان:

خطا کردم. شیطان چشم تو با هزار عشوه فریفت
عقل و دین مرا.

زن:

من از مرگ شویم عشوه از یاد برده‌ام. آنچه در
چشم من دیدی ضعف گرسنگی است، نه شور
و شهوت. پس مرا لااقل چون پدرم، چون مادرم،
چون شوی‌ام زندانی کن. به زندان عمری است خو
کرده‌ام مرد. اما از مرگ می‌هراسم.
جوان رو به زن هزاره شلیک می‌کند.

غار ملاصاحب، زمان حال:

ملاصاحب:

جزاک الله پسرم.

یکی از ملاها:

ملاصاحب این جوان همه راز دل برملا نکرده هنوز.
او نگفت با زن هزاره چگونه در آمیخت. (رو به
جوان) ابلیس بر تو چه گذشت با آن زن؟ از خدا
که پنهان نیست، از یاران خدا پنهان نخواهد ماند.

جوان:

زن هزاره دلم را ربوده بود. من بین حُب خدا و
عشق او سرگردان بودم...

یکی از ملاها:

ملعون! بگو بین حُب خدا و حُب شیطان.

جوان:

(از ترس) بین حُب خدا و حُب شیطان... آن داغ
را به یادم نیاورید ملاصاحبان. (به سجده می‌افتد
و دست ملاصاحب را به سر و صورت خویش می‌مالد.)
جوان بودم ملاصاحب. او حرف‌هایی زد که قلبم را
به درد آورد. او تیر خورده بود اما با دست‌هایش
مرا نوازش می‌کرد. می‌گفت هر شام که به خانه
بیایی، پایت را می‌شویم. برایت غذا جور می‌کنم.
برایت سالی یک شکم می‌زایم. بچه‌هایت را بزرگ
می‌کنم. وقتی به خشم آمدی، از دستت لت و
کوب می‌شوم، تا تو آرام شوی. تا تو به کار و
عبادت خدایت برسی.

یکی از ملاها:

بگو کشتی‌اش آخر؟! صبر خدا هم اندازه دارد!
بگو تا از خود بی‌خود نگشته ترا به درک واصل
نکرده‌ایم جاهل!

جوان:

تیر خورده بود و سخت جان می‌داد.

یکی از ملاها:

او یاوه سخن بسیار مکرر می‌کند تا حقیقت را از

ما ملامردمان پنهان بدارد. او را بسمل باید کرد.

جوان:

(ترسان می‌خیزد از جا و فریاد می‌کند.) او را کشتم. او را کشتم.

کلبه زن هزاره، زمان گذشته:

از بیرون کلبه صدای چند شلیک می‌آید. درون کلبه، جوان هیزمی روشن به زیر سقف می‌گیرد و از کلبه بیرون می‌زند و در برف دور می‌شود. کلبه در آتش می‌سوزد.

غار ملاصاحب، زمان حال:

یکی از ملاها:

چگونه هزاره فاسقه‌ای قلب مومنی را می‌رباید؟ چگونه برای لمح‌های شهوت دنیوی، دل مومنی از یاد خدا غافل می‌شود؟ چگونه دنیا بر عقبی پیشی می‌گیرد.

جوان:

من دیگر گریخته بودم.

یکی از ملاها:

تو هنوز رازی را سر به مُهر می‌کنی ملعون.

جوان:

من خودم را به شهری فتح شده رساندم. همه دکان‌ها باز بودند، اما کاسبان جز مرگ سودا نمی‌کردند.

بازار شهری قدیمی، زمان گذشته:

جوان وارد بازار قدیمی می‌شود. دکان‌ها بازند، اما در هر گوشه مردان و زنان و کودکان در خون خویش غلتیده، مرده‌اند. گاو مست نعره می‌کشد و سر بر دری بسته می‌کوبد. جوان از دکان‌ها عبور می‌کند. در جایی پرنده‌ای بی‌صاحب در قفسی می‌خواند. صدای گریه بچه‌ای که از ته دل ضجه می‌زند، بر بازار حاکم است. جوان بازار مردگان در پی کودک می‌پیماید.

غار ملاصاحب، زمان حال:**ملاصاحب:**

نگو که بر طفل هزاره دل سوزاندی.

یکی از ملاها:

ملا نگذار قصه نو سر کند. او هنوز نقطه پایان به قصه آن زن نگذاشته. من خودم چهل دختر هزاره در دهم‌زنگ حلال کردم و کلید بهشت از ملاصاحب تحفه گرفتم و این همه قصه نبافتم.

یکی از ملاها:

من در بهسود هفتاد پسر هزاره حلال کردم. و کلید بهشت از دست مبارک ملاعمر تحفه گرفتم.

یکی از ملاها:

من در ولایت بامیان صد پیرمرد و پیرزن هزاره به دست خود حلال کردم. اما کلید بهشت نپذیرفتم که هنوز خدا از من راضی نیست. این جوان ناقص الایمان، به یک شیرخواره کافر رحم می‌کند.

گیریم این طفل، حضرت اسماعیل باشد و توی ملعون نعوذ بالله، ابراهیم نبی باشی. پس طفل هزاره را قربانی خدا کن. خداپرستی قربانی کردن عزیزان می‌طلبد. خدا از بشر خون می‌خواهد تا از گناه بشر و سیبی که حوا به آدم خوراند در گذرد. دلنازکی و ایمان، پهلو به پهلو نمی‌نشینند.

جوان:

هنوز صدای آن طفل نوزاد در گوشم می‌پیچد ملاصاحب. با خودم گفتم این صدای شیطان است تا مرا بفریید. به هر سو شلیک می‌کردم تا قبل از آنکه چشمان او را ببینند و دل به رحم آید، طفل را حلال و بسمل کرده باشم.

بازار شهر قدیمی، زمان گذشته:

جوان به هر سو شلیک می‌کند. گویی با مردان زنده واقعی می‌جنگد. سرانجام در آغوش زنی مرده، کودکی را می‌یابد که پستان مادر مرده خویش را می‌مکد و می‌گرید. جوان با سر تفنگ پستان را از دهان طفل بیرون می‌کشد. کودک نوک تفنگ را چون پستان مادر می‌مکد.

غار ملاصاحب، زمان حال:

جوان:

کودک نوک تفنگ رامکید و آرام گرفت و به من لبخند زد.

یکی از ملاها:

و تو باز در انجام فریضه الهی تردید کردی جاهل.

جوان:

طفل شبیه برادر کوچکم بود. دروغ چرا. از کشتن او
پشیمان شده بودم ملاصاحب.

ملاصاحب:

نگفتی این طفل شیرخواره کلان می‌شود و زاد
و ولد می‌کند، و اولاد هزاره، سرزمین خدا را پُر
می‌کنند. یک هزاره، هزار هزاره می‌شود. هزار
هزاره، کرور کرور هزاره می‌شوند. کفر زمین خدا
را فتح می‌کند و خدا در زمین تنها می‌ماند و دیگر
مومنی نمی‌ماند که او را عبادت کند.

جوان:

طفل، هزاره نبود.

ملاصاحب:

از کجا دانستی؟

جوان:

چهره‌اش، چهره هزاره نبود.

ملاصاحب:

اگر هزاره نبود، در سرزمین هزاره چه می‌کرد؟

یکی از ملاها:

اگر طفل هزاره نمی‌نمود، شاید چهره از مادر
به ارث برده بوده. مادر مرده طفل کجایی بود؟
پشتون می‌نمود یا تاجیگ یا ازبک؟ فاسد! مادر

مرده طفل دلت را نرپوده بود؟ راست بگو با میّت
وصلت نکردی مرده‌گای؟!

ملاصاحب:

بگو که گشتی‌اش و خیال ما را راحت کن. این
همه حيله‌گری که تو می‌کنی، شیطان با ملت
اسلام نکرده است.

جوان:

گلوه تفنگم تمام شده بود.

یکی از ملاها:

(برمی‌خیزد و جوان را به زمین می‌کوبد.) نگو که او را
نکشتی ابلیس!

جوان:

ماشه تفنگم را کشیدم.

یکی از ملاها:

چگونه؟ چطور؟

ملاصاحب:

به تردید یا به یقین؟ آیا چون ابراهیم چاقو
بر گلوی اسماعیل کشیدی؟ پیامبرانه؟ قاطعانه؟
مومنانه؟

جوان:

شلیک کردم.

بازار شهر قدیمی، زمان گذشته:

جوان در دهان کودک شلیک می‌کند. تفنگ گلوه ندارد. بچه

سر تفنگ را مک می‌زند و به جوان لبخند می‌زند. جوان او را بغل می‌کند. بچه دوباره به گریه می‌زند. جوان او را پیش می‌شی می‌برد و پستان می‌ش را در دهان بچه می‌گذارد. بچه پستان می‌ش را مک می‌زند و آرام می‌شود.

غار ملاصاحب، زمان حال:

یکی از ملاها:

او قصه در قصه می‌بافد ملاصاحب تا ما را سرگرم کند. ما ملامردم که نماینده خداییم روی زمین، هنوز قصه آن زن را تمام و کمال نمی‌دانیم.

یکی از ملاها:

در ذهن ما هزار سوال می‌تراشی و یک جواب عرض نمی‌کنی. بگو می‌ش فربه بود یا لاغر؟ زن مرده چطور؟ مویش سیاه بود یا بور؟ رنگ مو از خودش بود یا حنایی بو؟ موی و روی زن مرده در برقع پوشیده بود، یا عیان بود؟ سینه‌اش چطور؟

جوان:

ندیدم و نمی‌دانم.

یکی از ملاها:

شیطان در ذهن و زبانم هزار سوال می‌ریزد. یکی دو جواب بگو و ذهن فضول مرا آرام کن. طفل از سینه زن مرده شیر می‌خورد یا از سینه می‌ش؟

جوان:

از هر دو.

یکی از ملاها:

تو چطور؟

ملاصاحب:

هر بار که با زنی هزاره وصلت کردی، هزار حوری
بهشتی از دست دادی. چه خسروانی.

کلبه برفی، زمان گذشته:

برف از ناودان کلبه برفی می‌چکد. زیر دیگ آب، آتش شعله‌ور
است. جوان با ظرفی بر تن عریان خویش آب می‌ریزد.

غار ملاصاحب، زمان حال:

یکی از ملاها:

رجیم لعین از این ساحت مقدس دور شو. تو با
آن زن هزاره گریختی. تو روزها و شب‌ها با او
زیر یک سقف خسبیدی. اکنون که آبها از آسیاب
افتاده، به طمع کلید بهشت به اینجا آمده‌ای و
برای ما قصه کذب می‌بافی.

جوان:

بچه سینه میش را می‌مکید. من سینه بز را. گرسنه
و تشنه بودم.

یکی از ملاها:

ملاصاحب بنگر حواسش به جا نیست. سوال دیروز
را فردا جواب می‌دهد.

بازار شهر قدیمی، زمان گذشته:

بچه سینه میش را می‌مکد. آنسوتر بزغاله‌ای از بزی شیر می‌خورد. جوان دنبال بزی می‌کند، سینه بز را در دهان می‌گیرد و با ولع می‌نوشد.

غار ملاصاحب، زمان حال:

ملاصاحب

این سینه خواری از بز و میش را تو از سینه‌خواری آن فاسقه به ارث بردی، نه؟!

جوان:

آری ملاصاحب. از جنگ و جهاد خسته بودم. سینه او مرا به یاد سینه مادرم می‌انداخت. دست‌هایش مهربان بود. برایم لالایی می‌گفت و مرا به خواب آرام فرو می‌برد و ساعاتی ایمان مرا می‌ربود. اینک به این درگاه برای توبه آمده‌ام.

کلبه برفی، زمان گذشته:

زن بر سر مرد آب می‌ریزد تا او غسل کند.

جوان:

شوهرت را دوست می‌داشتی؟

زن:

نه.

جوان:

دروغ می‌گویی.

زن:

چگونه دوستش می‌داشتیم، وقتی او مرا بدل گرفته بود.

جوان:

بدل؟

زن:

دخترش با برادرم گریخته بود و پدرم مرا که ۹ ساله بودم، ۹ سال پیش، بدل دخترش به مردی که ۴۰ ساله بود، به زنی داد. شویم از پدرم پیرتر بود و من از دختر کوچک شویم کوچکتر.

جوان:

چرا نگریختی؟

زن:

بارها گریختم. مرا به شویم پس داد پدرم. می‌گفت: این یک عُرف است. عرف کم از حکم خدا نیست. و مادرم خاموش بود. خودش بدل بود و به بدل‌زیستی خو کرده بود.

غار ملاصاحب، زمان حال:

ملاصاحب:

کلید هفت باب جهنم حلال تویی باد که دل به زانیه‌ای هزاره سوزاندی.

جوان:

زانیه نبود ملاصاحب. معصوم بود و مقبول. بگو فرشته آسمان. صورتش قرص ماه. آوازش زمزمه

پرنندگان.

ملاصاحب:

اگر زانیه نبود، چطور با تو در آمیخت؟

جوان:

به عقدم در آمد ملا. عُدّه‌اش از شوی مرده‌اش سر آمده بود. ۱۳۰ روز از مرگ شوهرش گذشته بود.

ملاصاحب:

دیگر نمی‌خواهم این قصه شوم را بشنوم. مومنی، کافره‌ای را به عقد خود در می‌آورد و حالیا از ما ملامردمان کلید بهشت می‌طلبید؟! دو کلید بهشت به او بدهید. یکی برای خودش، یکی هم برای زن هزاره. بیایید با طیاره در هزاره‌جات کلید بهشت پخش کنید. تا خدا دیگر در بهشت هم تنها بماند.

یک ملا:

نگو او را به زنی گرفتی. بگو او یک غنیمت جنگی بود و خود را خلاص کن. شرع انور برای هر مشکلی چاره‌ای اندیشیده.

یکی از ملاها:

اگر غنیمت جنگی بود، حلالیت باد. وصلت با کنیز و برده در دین خدا حلال اندر حلال است. تو صاحب او بوده‌ای و ملک خود را تصاحب کرده‌ای. اما اگر عشق به زن هزاره بود و همسری با او، خدا ترا نبخشد.

ملاصاحب:

قصه آن کنیز و غنیمت جنگی را کوتاه کن، بگو با
 طفل کفر چه کردی؟

جوان:

طفل را رها کردم. روز بعد که آمدم از سرمای شب
 مرده بود، و سگی هار او و مادرش را می‌خورد.

بازار، زمان گذشته:

بچه مرده است و صورتش سیاه شده و بادی سخت بازار را از
 نظرها پوشانده است.

غار ملاصاحب، زمان حال:

یکی از ملاها:

این جوان را از غار ملاصاحب بیرون بیندازید.
 نگهبانان طالب جوان را از زمین بلند کرده از پلکان پایین
 می‌برند. جوان از دور فریاد می‌کند.

جوان:

ملاصاحب من راهبه‌ای مسیحی را حلال کردم،
 بی اندکی تردید. ملاصاحب اگر امثال مرا از کلید
 بهشت محروم کنی، تنهایی در بهشت چه خواهی
 کرد؟ حوصله‌ات در بهشت سر نخواهد رفت؟
 ملاصاحب من یک راهب بودایی را بسمل کردم.
 اگر کلید بهشت را به من ندهی، این قصه عجیب
 را هرگز نخواهی شنید. اگر کلید بهشت را به من
 ندهی، نمی‌گویم آن زن هزاره وقتی مرا خواب کرد،

چگونه به نزد راهب بودایی گریخت.

ملاصاحب:

الله و اعلم. و ما اوتیتم من العلم الا قليلا. از علم خدا جز اندکی به ما نرسیده است. شاید او مستحق کلید بهشت باشد. این جوان از آزمون سختی گذشته است. او را باز بیاورید.

یکی از ملاها:

(می‌خندد.) ملعبه شیطان را باز بیاورید. (نگهبانان جوان را بر زمین کشیده تا درگاه ملاصاحب می‌آورند.)

ملاصاحب:

حوصله خدا هم از قصه‌گویی تو سر رفت. زود بگو.

جوان:

من خواب بودم که زن هزاره گریخت.

کلبه برفی و بیرون کلبه، زمان گذشته:

جوان هر گوشه تاریک کلبه را در پی زن هزاره می‌گردد.

جوان:

زن! زن کجایی؟

از زن هزاره خبری نیست. جوان به در کلبه می‌رسد. درِ باز کلبه در باد به صدا در آمده. روی برف جای پای زن هزاره به چشم می‌خورد. در دور دست شبخ زن هزاره به چشم می‌خورد که می‌گریزد. جوان او را نشانه می‌رود. تصویر پای زن هزاره که لنگ لنگان می‌گریزد در نشانه‌گیر تفنگ نمایان می‌شود.

غار ملاصاحب، زمان حال:

یکی از ملاها از پشت یقه جوان را می‌گیرد و او را تا کنار آتش می‌کشد. جوان از حرارت آتش روی خویش پس می‌کشد.

یکی از ملاها:

این آتش از جهنم سوزان‌تر نیست. قصه وسوسه‌های شیطانی‌ات را تمام کن. چرا با تفنگ مغزش را نشانه نرفتی؟ دستت می‌لرزید؟ شهوت کورت کرده بود؟

جوان:

آری. دستم نمی‌رفت و دلم نمی‌خواست.

ملاصاحب:

تردید گذرگاه بدی است و منزلگاهی بدتر. مومن غنیمت جنگی را بی‌درنگ تصاحب می‌کند. از او کام می‌گیرد و بعد سرش را لب پاشویه حوض می‌گذارد و به نام خدا چون گوسفند بسم‌ش می‌کند. تو چاقو نداشتی یا ایمان؟

جوان:

نمی‌دانم.

یکی از ملاها:

ملاصاحب به خدا قسم که او کذب محض می‌گوید. وقتی طالبان در جهاد بودند، او با آن زن هزاره در عیش و عشرت بود. حالیا که مومنین بر کفار غلبه کرده‌اند، به طمع کلید بهشت آمده است. (رو به جوان) هم خدا را می‌خواهی و هم خرما را؟! (رو به

ملاصاحب) رخصت فرما همین جا او را حلال کنم.
 یکی از ملاها، جوان را در کنار سرخی آتش خوابانده، با چاقو
 قصد بریدن سر او می‌کند.

ملاصاحب:

اگر در گذرگاه تردید منزل کرده، او را حلال کن. زود
 بگو آخر چه شد؟ زن هزاره را کشتی یا نه؟

جوان:

در پی زن هزاره به غاری تو در تو رسیدم. صدای
 دعای غریبی می‌آمد. همه جا خدا حضور داشت.
 من سحر آن دعا شده بودم.

غارهای تو در تو، زمان گذشته:

صدای دعا می‌آید. جوان خود را به غار تو در تو وارد می‌کند.
 هر کجا مشعلی روشن است. جوان در جستجوی صدای دعایی
 مسیحی که از عمق غارهای تو در تو می‌آید، خود را به اعماق
 غار می‌رساند. در روشنای مشعلی، زنی مسیحی و دختری ده‌ساله
 مشغول دعایند. زن مسیحی و دخترک سر می‌چرخانند.

دخترک:

صدا می‌آید. من می‌ترسم.

راهبه مسیحی:

نترس. مسیح با ماست.

غار ملاصاحب، زمان حال:

چاقو بر گردن جوان می‌گذارد. او وحشتزده قصه می‌گوید.

جوان:

دخترک ترسیده بود، من در حَم غار مخفی شدم.

غارهای تو در تو، زمان گذشته:

جوان خود را در پناه سایه‌های غار پنهان کرده است. از دید او دخترک و راهبه ترسیده به اعماق تاریک غار پناه می‌برند. جوان مشعلی از دیوار برداشته در جستجوی راهبه و دخترک غارها را جستجو می‌کند. بر دیوار غارها، نقوش و ادعیه مسیحی رسم شده است. جوان تفنگش را می‌کشد و شمایل مسیح و ادعیه روی دیوار را به رگبار می‌بندد.

غار ملاصاحب، زمان حال:**ملاصاحب:**

جزاک‌الله. خدا یکی است. و دین خدا یکی. ما برای حکمیت یک خدا در زمین می‌جنگیم. پیرمرد چاقو از گردن جوان برمی‌دارد. جوان نفس تازه می‌کند.

جوان:

چشم‌هایم را خون گرفته بود. می‌خواستم با یک تیر راهبه مسیحی و دخترک را به هم بدوزم.

ملاصاحب:

می‌دوختی.

یکی از ملاها:

دوختی؟

یکی از ملاها:

حالا خواهد گفت آنها را در غار گم کرده بودم.

جوان:

آنها را یافتم.

ملاصاحب:

حلال‌شان کردی؟

غارهای تو در تو، زمان گذشته:

جوان مشعل و تفنگ در دست می‌چرخد و دخترک را می‌یابد.
جوان تفنگش را رو به دخترک می‌گیرد و گلنگدن آن را می‌کشد.

راهبه مسیحی:

(از پشت سر جوان التماس می‌کند.) او را نکش. او

مسلمان است.

جوان می‌چرخد و راهبه مسیحی را می‌بیند. تفنگ را رو به او می‌گیرد.

راهبه مسیحی:

من مسیحی‌ام، مرا بکش. اما او مسلمان است و به

خاطر نجات برادرش اینجاست.

دخترک گریان به پای جوان می‌افتد. جوان وحشت کرده خود را عقب می‌کشد. حالا تفنگ جوان بین دخترک و راهبه سرگردان است.

دخترک:

برادرم بیمار بود.

غار ملاصاحب، زمان حال:

جوان:

طبیعیان برادر دخترک را جواب کرده بودند. او از بیماری قلب داشت می‌مرد. یکی گفته بود باید به جرمنی برود و پول سفر در دست کلیسا بود. دخترک مسیحی شده بود تا برادرش را نجات دهد.

غارهای تو در تو، زمان گذشته:**راهبه مسیحی:**

این دخترک به زبان مسیحی شده.

دخترک:

نه. اول به زبان بود. اکنون به دل است.

راهبه مسیحی:

او دروغ می‌گوید. هرگز از زبان پیش‌تر نرفت. می‌ترسید که برادرش را به جرمنی نفرستم. شنیده بود که کمک تنها برای مسیحیان است.

دخترک:

من مسیحی شدم چون راهبه مهربان بود. اگر شما هم مهربان بودید، مسلمان می‌ماندم. مرا بکش، راهبه را نه. او خود مسیح است که برای نجات برادرم آمده.

راهبه مسیحی:

مرا بکش. این دخترک مسلمان است. پدر او برای دین تو شهید شده. این دخترک از بی‌پناهی و

بی‌کسی به مسیح ما پناه آورد.
 جوان عمامه‌اش را باز می‌کند و چون کمند به سوی راهبه
 می‌اندازد و او را در پی خود می‌کشد. وقتی دور می‌شود به
 تاریکی غارها شلیک می‌کند. صدای پرنده‌ای شنیده می‌شود
 که جیغ‌زنان از غار می‌گریزد.

غار ملاصاحب، زمان حال:

ملاصاحب:

جزاک‌الله.

یکی از ملاها:

ملاصاحب چه کسی می‌داند که تیری که او در
 تاریکی انداخت، آن راهبه مسیحی را به هلاکت
 رساند یا تنها پرنده‌ای را از مغاره‌ها گریزند.

یکی از ملاها:

چرا دخترک را نکشتی؟

جوان:

نمی‌دانستم مسلمان است یا مرتد.

ملاصاحب:

خودش چه می‌گفت؟

جوان:

دخترک دیگر حرفی نزد، تا به دیار خاموشان رفت.

ارتفاعات کوهستان، زمان گذشته:

دخترک به کمند جوان گرفتار است و در پی او می‌آید. در هر

سو جز دره‌های عمیق دیده نمی‌شود.

جوان:

تو راه را می‌دانی؟

دخترک سکوت کرده است. جوان آن سوی عمامه خود را با چند گره کور به سنگی می‌بندد و برای یافتن راه می‌رود. همه جا پرتگاه است. در دور دست جز کوره راهی مالرو پیدا نیست. ناگهان صدای فریاد دخترک می‌آید و بعد صدای ریزش سنگ. جوان به سوی دخترک باز می‌گردد. کمند باز شده و دختر نیست. جوان می‌نگرد. دخترک در کف دره برای ابد آرمیده است.

غار ملاصاحب، زمان حال:

ملاصاحب:

خداوند تبارک و تعالی خود او را عذاب کرد تا به تو بیاموزد که با مرتد چه باید کرد.

یکی از ملاها:

تو چگونه کلید بهشت را می‌جویی؟! دخترک را که خداوند عذاب کرد. راهبه مسیحی را نمی‌دانی در تاریکی هلاک شد یا نه. کودک را سرمای خدا کشت. تو تنها چوپان را کشتی. معلوم نیست این قصه را هم دروغ نبافته باشی. ما حتی نمی‌دانیم با زن هزاره چه کردی؟

جوان:

زن هزاره را یافتم.

ملاصاحب:

کجا؟

جوان:

در جای خالی بودا.

جای خالی بودا، زمان گذشته:

بر تپه روبروی جای خالی بودا، راهب بودایی در ردایی بلند در رقص سماع می‌چرخد. دستان راهب از هر دوسو باز است و پیکر او جای خالی بودا را در کوه روبرو پر کرده است. موه‌های بلند راهب چون آبشاری بلند بر تن او می‌لغزند. آواز محزون مردی از جایی نامعلوم به گوش می‌رسد. زن هزاره برقع‌پوش در کنار راهب ایستاده است.

جوان:

مرا خواب کردی و گریختی. جزای زن از شوی
گریخته چیست؟

زن:

از جان او بیمناک بودم. این راهب سالیانی دراز
عاشق من بود، تا دیوانه شد.

جوان:

این مردک راهب بوداست یا راهب تو؟

زن:

او نه راهب است و نه بودایی. اول گرد خانه من
می‌چرخید، تا شویم او را لت و کوب کرد و مرا
زندانی. مدت زمانی گرد خویش می‌چرخید. اکنون

در جای خالی بودا می‌چرخد. و مردم او را راهب
بودا نام نهاده‌اند.

جوان:

پس او کافر است و بت‌پرستی می‌کند. او را حلال
می‌کنم و کلید بهشت را از ملاصاحب به تحفه
می‌گیرم.

غار ملاصاحب، زمان حال:

یکی از ملاها:

لعن‌الله علیک. تو مومن ایستاده بودی و کافری
در جای خالی بتی می‌رقصید و تو در گپ و گفت
با کافره‌ای بودی و حالیا کلید بهشت می‌جویی؟
هیئات ملاصاحب که صبرت مرا از خود بی‌خود
می‌کند. به قندهار باز می‌گردم و شکایت از شما،
به امیرالمومنین ملامعمر می‌برم. (از غار ملاصاحب
بیرون می‌شود.)

ملاصاحب:

(خشمگین) او را حلال کردی یا خودت را حلال کنم؟

جوان:

خنجر از میان کشیدم. زنم نعره کشید که مرا
حلال کن.

جای خالی بودا، زمان گذشته:

جوان خنجر را از میان بر می‌کشد، زن نعره می‌زند و به سوی

جوان می‌دود و خود را به پای او می‌اندازد.

زن:

مرا حلال کن. این که من دارم زیستن نیست.
مردگی است. زن در آیین شما آدم نیست. لب و
لوچه و سینه و باسن و عورت است. عورتت را
حلال کن.

چرخش راهب بودایی سست می‌شود و حالا جوان آرام آرام
چهره راهب را می‌بیند. جوان گویی از رقص موج موی راهب
سحر شده است.

جوان:

این تو نبودی که در کلبه‌ات به عقد من درآمدی؟!

زن:

عورتت شدم، نه همسرت. از تو ترسیدم. انسان که
از پدرم. که از شویم. که از دینت. که از ایمانت.
که از خدای خشنات. که از شهوت یک سویه‌ات به
تنم. و عاشق مردی شدم که دیوانه‌ام بود و از او
نمی‌ترسیدم. بسم الله! بسملم کن! (و سرش را برای
بسمل شدن خم می‌کند).

غار ملاصاحب، زمان حال:

جوان:

صدای قلبم را می‌شنیدم. حسد دیوانه‌ام می‌کرد. از
چرخش راهب سحر شده بودم. من هم به رقص
آمدم. چند شبانه روز رقصیدم و دور خود چرخیدم.

هزار بار به زمین خوردم و برخاستم. زنم... زنم
 نه... آن زن که هزاره بود... با من و راهب دور خود
 می‌چرخید. (دور خود می‌چرخد.) چرخ چرخ چرخ...

جای خالی بودا، زمان گذشته:

راهب بودایی در جای خالی بودا می‌چرخد. جوان و زن چون
 اقمار بر گرد خود و گرد او می‌چرخند.

غار ملاصاحب، زمان حال:

ملاصاحب:

این زندیق را حلال کنید.

نگهبانان به جوان یورش آورده او را بر زمین می‌کوبند و
 شمشیر را بر گلوئی او می‌گذارند. شعله‌های آتش بر روی جوان
 می‌رقصند.

ملاصاحب:

پیش از آنکه به قعر جهنم بروی، شهادتین را بر
 زبانت جاری کن تا از عذابت در درگاه الهی کاسته
 شود.

یکی از ملاها:

ملاصاحب او را به قعر جهنم می‌فرستی و ما را هم
 مجنون می‌کنی. هیچ کدام از ما هنوز نمی‌داند
 که او با آن راهب بودایی چه کرد. این قصه ناتمام
 ذهن فضول ما را چون خوره تا مرگ می‌خورد.

جوان:

(خنجر بر گلو) به خود که آمدم، راهب داشت کشته
می‌شد. نمی‌دانم از حسد من بود یا از ایمانم. و
نمی‌دانم صدای گلوله از تفنگ من بود یا از تفنگ
طالبی دیگر.

جای خالی بودا، زمان گذشته:

جوان شلیک می‌کند و راهب که در جای خالی بودا می‌رقصد
فرو می‌افتد. از جای خالی بودا چنان خاک می‌ریزد که گویی
مجسمه بودا دوباره تخریب شده است.

غار ملاصاحب و پلکان، زمان حال:

ملاصاحب:

او را حلال نکنید. کلید بهشت از آن اوست. (ملاصاحب
کلید بهشت را به گردن جوان می‌اندازد.)

یکی از ملاها:

آن زن چه شد؟

جوان:

نمی‌دانم. شاید او را کشته باشم. شاید او گریخته
باشد. شاید هنوز در انتظار من باشد. شاید با
راهب بودایی گریخته باشد. راهب نه... بودایی
نه... نمی‌دانم... دیگر نمی‌دانم که حقیقت چیست
و خیال کدام است. این قصه مرا هم سرگردان
کرده است.

یکی از ملاها:

ملاصاحب حتی اگر آن زن را هم کشته باشد، هنوز به عدد هفت نرسیده‌ایم. (با انگشتانش حساب می‌کند.) مرد چوپان، یک. طفل هزاره، دو. راهبه مسیحی، سه. دخترک مرتد، چهار. راهب بودایی، پنج. زانیه هزاره، شش.

ملاصاحب:

این زندیق ما و خدا را فریفت. کلید بهشت را امانت نگه دارید تا هفتمین کافر را حلال کند و پس بیاید.

نگهبانان دست و پای جوان را گرفته کلید بهشت را از گردن او در آورده، به ملاصاحب پس می‌دهند و او را از پله‌های دهلیزگون غار گویی به قعر جهنم فرو می‌برند.

جوان:

(با فریاد) ملاصاحب اگر کلید بهشت را به من ندهی، در بهشت تنها خواهی بود. بی قصه عشق این و آن در بهشت حوصله‌ات سر نمی‌رود؟

جلوی عمارت و ایوان، زمان حال:

نگهبانان طالب جوان را جلوی عمارت طالبان به زمین می‌اندازند. ملاصاحب و ملاحای دیگر در ایوان غار جمع شده‌اند و از بالا به او می‌نگرند.

جوان:

(از پایین غار نعره می‌کشد.) ملاصاحب من از آن زن هزاره که خود بهشت روی زمینم بود، برای کلید

قراضه بهشتت گذشتم. مرا قربانی هفتم کن. کلید بهشتت از آن خودت، که از بهشت بی عشقت بیزارم. بسملم کن که طاقت زیستن از من دیگر گریخته است.

ملاصاحب:

(کلید بهشت را از گردن خویش در می‌آورد و به سوی جوان پرت می‌کند). ما از این کلیدها بسیار داده‌ایم. این یکی را هم به تو صدقه می‌دهیم. فقط یکی از یاران ما او را حلال کند، که خود از هزار هزاره کافر کمتر نیست.

کلید بهشت جلوی چشم جوان بر خاک می‌افتد. صدای تیری می‌آید و صورت جوان بر کلید بهشت مالیده می‌شود.

یکی از ملاها:

هفت شهر عشق کامل شد ملاصاحب. اما قصه ناتمام آن زن هزاره و آن راهب بودایی که نه راهب بود و نه بودایی، تا زنده‌ام، خواب از چشم من می‌رباید.

بامیان افغانستان

فروردین ۱۳۸۵

محسن مخملباف

هزاره گشی

فیلمنامه

محسن مخملباف